

Over promoveeren aan de T. H. S.

Toen ik over dit onderwerp het speciaal met het oog op de bouwkundigen geschreven artikel van J. F. van Hoytema in het S. W. van 19 October las, gevoelde ik daartegen bedenkingen, zoo 't beginsel rakende, dat ik het plan maakte, eenige andere inzichten tegenover de zijne te plaatsen. Door een tekort aan beschikbaren tijd bleef dit tot nu toe achterwege.

Mijns inziens heeft de schrijver van bedoeld artikel een minder gelukkige opvatting van het wezen van den doctorstitel.

Welk hoofdargument is er aangevoerd voor het verlenen van het jus promovendi aan de T. H. S.? Zeide men: „De ingenieurs van Delft bouwen mooie huizen en bruggen, bruikbare machines en schepen en dus mogen ze wel „doctor” heeten?” Neen, men argumenteerde: „De titel „doctor” wijst op wetenschappelijke ontwikkeling; de studie te Delft is niet minder wetenschappelijk, dan die der Universiteiten, men kenne daarom dien titel ook toe aan de Delftsche ingenieurs, die daarvoor in aanmerking komen.”

Niet practische bekwaamheden behooren hier het zwaarste te wegen, juist wetenschappelijke waarde. Anders kan men even goed notarissen, ontvangers, fabrikanten enz. gaan doctoreeren.

Men zegge niet: „de maatschappij heeft veel meer aan een practisch, kundig ingenieur, dan aan één, voor wien wetenschappelijk werk hoofdzaak is”; 't kan wel zijn of niet zijn, hier doet het er niet toe, misschien heeft zij nog veel meer aan een fabrikant. „Doctor” ziet nu eenmaal op wetenschap en is geene onderscheiding wegens maatschappelijke bruikbaarheid.

Wordt nu een wetenschappelijk bouwkundig ingenieur een parodie, zooals v. Hoytema's voorbeeld van den snuffelaar, dan bewijst dat alleen, dat nooit enig bouwkundige dien titel behoort te krijgen. Maar ik geloof het niet. Ernstige studie van Architectuurgeschiedenis b.v. kan een B. I. aanspraak geven op een doctoralen graad, terwijl niemand beweren zal, dat zoo iemand minder nuttig is.

Dus: de doctorstitel blijve waarborg voor wetenschappelijke waarde.

Een tweede bezwaar geldt de opvatting, dat men eerst in de practijk zou moeten geweest zijn.

Wie toch komen dan promoveeren? 1e. De ijdel, die om die reden een Dr. voor hunnen naam wenschen. 2e. Zij, die meenen, daardoor een voorsprong te krijgen boven hunne niet gedoctoreerde collega's. 3e. Een categorie van ingenieurs, die niet veel te doen hebben, financieel eenigszins onafhankelijk zijn, of die zich door omstandigheden tijdelijk buiten betrekking bevinden en het nu gemakkelijk kunnen waarnemen.

In ieder geval zullen zij, die na hun ingenieurs-examen zich een mooien, drukken werkkring schiepen, zoowel als de minder bemiddelden en zij, die buitenslands zijn, dus zeer velen der besten, zich niet voor de promotie aanmelden.

Wil v. Hoytema die allen, wanneer hunne waarde gelijk is aan die der doctoren-ingenieurs, den titel „doctor honoris causa” schenken? Dit is immers onuitvoerbaar?

Gevolg van v. Hoytema's denkbeelden, die helaas door vele professoren worden gedeeld:

1e. De titel „doctor” is geene onderscheiding voor de meest practisch bekwamen.

2e. De titel „doctor” heeft geene wetenschappelijke waarde.

Hoe moet het dan wel? Gemakkelijk is het zeker niet. De titel zou het best hooggehouden worden, wanneer zij, die den professoren voorkwamen, daarvoor in de termen te vallen, bij hun ingenieurs-examen den raad ontvingen, te promoveeren. De eischen daarvoor zouden dan niet te omvangrijk moeten zijn, zoodat met een betrekkelijk korte verlenging van den studietijd volstaan zou kunnen worden. Natuurlijk zouden ook zij, die reeds eenigen tijd in de practijk waren, moeten worden toegelaten. Men zal zeggen, dan is men vrijwel geheel van de professoren afhankelijk, maar waar die het doctoraat verlenen is men dat tóch.

Dat de Senaat het niet in deze richting zal willen zoeken, komt mij waarschijnlijk voor, maar ten eerste zoude ik iedere regeling betreuren, die het Delftsch doctoraat zoude maken tot een titel zonder wetenschappelijke waarde en evenmin tot eene onderscheiding, den besten toegekend.

J. H. TELDERS.

Gedrukte dictaten.

Het is een verkeerde opvatting een onderwerp in al zijn bijzonderheden in eens te willen bestudeeren, men moet er de eerste maal niet alles van te weten willen komen. Beter is eerst 't logisch verband der samenstellende hoofdgedachten in zich op te nemen en dan in hun grond te analyseeren.

Deze gedachte wil ik beschouwen in verband met onze colleges en daarmee de wenschelijkheid van gedrukte dictaten aantoonen.

Een college is in 't algemeen een betoog, gegeven door iemand, die zijn stof volkomen beheerscht, voor wien sommige eigenaardige moeilijkheden er geen meer zijn. Voor de toehoorders bestaan ze echter wel degelijk en 't kost hun een buitengewone inspanning deze bezwaren gedurende de voordracht op te lossen, 't verband der rede te bewaren en ten slotte goed weer te geven.

Het gevolg hiervan is, dat slechts weinigen van de voordracht in die mate nut zullen trekken, als bedoeld is. Verreweg de meesten zullen eenvoudig trachten op te schrijven wat zij hooren, zonder er een tittel of jota van te begrijpen. Vele kleine bijzonderheden, die ieder voor zich een overdenking waard zijn, worden gebrekkig weergegeven of gaan verloren.

En toch, velen weten uit een slecht dictaat te halen wat er goeds in is. Wat op 't college onbegrepen bleef wordt voor de schrijftafel helder, men vrage niet ten koste van hoeveel tijd en inspanning. En dit is niet 't doel. De studie nu over 5 jaar verdeeld is toch reeds zoo omvattend, dat de taak der hoogleeraren vrijwel wordt gebracht op 't geven van een overzicht over 't vak. Wie hier afgestudeerd is, moet geschikt zijn voor verdere zelfstudie en de weg hiertoe wordt hem door den hoogleeraar gewezen. Het examen is niet een proeve in 't weten, maar in 't kunnen.

Daarom is 't wenschelijk, dat de studeerenden in 't bezit zijn van een gedrukt overzienbaar uittreksel van 't geen op de colleges zal worden behandeld. Het moet vooral kort wezen, zoodat wat er in staat te begrijpen is zonder meer. Verkeerd werkt m. i. een uitgewerkt dictaat, dan kan men evengoed een boek nemen. Ik voor mij zou slechts wenschen dat opgenomen werden practische cijfers, (en die in ruime mate), benevens berekeningen en afleidingen van formules als hoofdzaak, met eenig proza om 't verband aan te geven. Het moet een werk zijn, uitsluitend geschikt voor hen die de colleges volgen, want wie van te voren 't beknopte heeft overdacht, en voor zichzelf daar uit conclusies heeft getrokken, zal met onverdeelde belangstelling volgen, wat op 't college zal worden aangevuld.

Ten slotte nog dit:

Hoe menigeen glimlacht thuis over 't geen hij in zijn onschuld heeft kunnen neerschrijven. Toch is dit wel bevorderlijk voor 't goed begrip van 't onderwerp, want hoe meer moeite iets kost, hoe beter de geest het op zal nemen. Dit kunnen we echter beter verkrijgen door een voorstudie. Mijn ondervinding is, dat nog veel te veel onbegrepen wordt geleerd en toegepast, hetgeen ik hoofdzakelijk stel op 't onvoldoende materiaal, dat ons ten dienste staat.

Kort geleden vernam ik, dat in Duitschland reeds lang een vereeniging bestaat, die zich ten doel stelt, dictaten van hoogleeraren, welke ook, uit te geven. Dat wij dit voorbeeld spoedig mogen volgen.

Mij dunkt, dat 't op den weg ligt van de nieuw te benoemen Commissie van Studiebelangen, een en ander te overwegen.

Delft.

X.

Voorstel tot wijziging der Wet van het Delftsch Studentencorps,

uitgaande van den Senaat, op 15 November 1905.

Hoofdstuk XIII, artikel 1, luidende:

„De jaarlijksche contributie bedraagt f 15. Ze wordt geïnd in twee termijnen, waarvan de vervalddagen zijn 15 November en 15 Maart. In de eerste termijn wordt f 10,— in de tweede f 5,— gestort. De tweede termijn vervalt voor hen, die drie jaar Corplid geweest zijn. De quitanties, tegen kwijting der contributie af te geven, zijn voor beide termijnen duidelijk te onderscheiden en zoo ingericht, dat ze tevens dienen als bewijs van lidmaatschap.”

Te vervangen door:

„De jaarlijksche contributie bedraagt f 15. Ze wordt geïnd

in twee termijnen, waarvan de vervaldagen zijn 15 November en 15 Maart. In de eerste termijn wordt f 10,— in de tweede f 5,— gestort.

Hij, die gedurende 4 jaren Corpslid is geweest, is van verdere betaling van contributie vrijgesteld met behoud van alle rechten en verplichtingen aan het lidmaatschap verbonden.

Van deze vrijstelling zijn uitgesloten zij, die één of meer malen wegens wanbetaling ter royeering voorgehangen hebben.

Hoofdstuk XVII, art. 2, luidende:

Jaarlijks vóór 1 Januari wordt f 4,50 van elke contributie uit de Corpskas afgezonderd voor de feestkas enz.

Te vervangen door:

Jaarlijks vóór 1 Januari wordt f 5,— van elke contributie uit de Corpskas afgezonderd voor de feestkas enz.

Overgangsbepalingen.

1. Deze artikelen treden in werking 1 October 1906.
2. Zij, wier vijfde Corpslidmaatschapsjaar ingaat op 1 October 1906, betalen over het Corpsjaar 1906—1907 eene contributie van f 5,—, vervallende op 15 November 1906.

De „Eereschuld”.

II.

„Waarom ons altijd opgeofferd
„Aan spoorwegnet en Batig Slot?
„Is dit het woord van uwen Meester?
„Is dit het woord van „Neerland's God”?

S. E. W. Roorda van Eysinga.

„Mijne verbanning en mijn Vloekzang” blz. 21.

„Den 1^{en} Januari 1867 toch trad in werking de zoogenaamde Indische Comptabiliteitswet, de wet, die de vaststelling der Indische begrooting opdroeg aan de wetgevende macht hier te lande en dus de vertegenwoordigers van het Nederlandsche volk met de eervolle taak belastte, ook voor de belangen der niet rechtstreeks vertegenwoordigde ingezetenen van Insulinde te waken en zoo noodig te strijden”¹⁾.

Het was niet de eerste zonnestraal die voor Indië was doorgebroken, reeds meerdere malen had men de Kolonie recht gegeven hoop te voeden dat eene meer ethische koloniale staatkunde in de plaats zou treden van het stelsel van uitbuiting. Maar och ook die zonnestrallen verduisterden maar al te spoedig.

Letten wij b. v. maar eens op het jaar 1848 toen de staatkunde hier in Nederland in meer vrijzinnige banen werd geleid en bij die „wisseling van décor” ook de koloniën „vormden een schoonen achtergrond”.

Toen daar aan de ministerstafel een man plaats nam, wiens „koloniaal radicalisme” voor velen een steen des aanstoots was, de man die sprak van „de Indische knoeiwinkel”, die de stelling uitte „er schijnt in Indië nog een andere waarheid te zijn dan de officieële,” die eenmaal aan het drukpersreglement den zoo kenschetsenden naam zou geven van „het gewrocht der duisternis”.

Met verbazing kon „het jonge, krachtige maar behendig gebakerde Indië” staren op dien wonderbaarlijken persoon achter den ministerstafel, Mr. J. R. Thorbecke, die ook voor de koloniën eene vrijzinnige staatkunde voorstond en de grondwettelijke eenheid van Holland en Indië toejuichte.

Maar och, daar breekt het jaar 1853 aan met de godsdiensttwisten, „de oligarchen van vroeger (behalen) de overwinning en (stooten) den zoo door hen gehaten Thorbecke van den troon” (S. H. ten Cate); Indië wordt natuurlijk aan de Nederlandsche partijtwisten opgeofferd.

De jaren 1854 en '56 breken aan, minister en kamer hebben hun koloniaal „phrygisch mutsje afgezet”, en vertoonen zich aan het verbaasde Indië gewapend met het ex-orbitante recht (zooals Dr. van Hoëvell het uitdrukte) van de uitzettingsartikelen, gewapend met den bliksem van het „gewrocht der duisternis”; „de vrijheids-comedie is, helaas, voor altijd ten einde.” Wat kwam er evenwel van die grondwettelijke eenheid tot stand? Hoe stond het in de grondwet van 1848 met de artikelen 1 en 118?

Mr. van Deventer zegt hiervan het volgende:

1°. „In art. 1 der tegenwoordige grondwet (1848) geven de woorden „in Europa” te kennen dat het rijk gedeeltelijk in, gedeeltelijk buiten Europa bestaat. Het gedeelte buiten Europa wordt gevormd door de koloniën en bezittingen.” De koloniën maken dus een deel des rijks uit;

¹⁾ Mr. C. Th. van Deventer „Een Eereschuld”. Gids Augustus 1899 blz. 218.

2°. „Door art. 118, dat de grondwet, zoo het tegendeel niet gezegd wordt, alleen verbindend verklaart voor het rijk in Europa, is alle praktische gevolg aan de onderscheiding, door art. 1 in het leven geroepen, ontnomen”;

Mr. van Deventer komt tot het volgende besluit:

„Bij een eventueele grondwetsherziening vereischen ook zij (art. 1 en 118) verandering. Men moet:

„óf het beginsel dat de koloniën een deel des Rijks uitmaken erkennen, doch het dan ook met al zijn consequentiën aanvaarden;

„óf zich van deze beschouwing losrukken en aangaande de koloniën eenvoudig die voorschriften opnemen, die men het verstandigst en het billijkst acht.”²⁾

In deze zuiver juridische quaestie durf ik mij niet uitspreken. Ik voor mij meen (het zij in alle bescheidenheid opgemerkt) dat 's heeren v. D's standpunt juist is. Maar is dit juist dan komt het mij voor dat de laatste grondwet nog inconsequenter is (zie art. 1 en 2); art. 1 van de grondwet van 1887 spreekt zich nog veel beslister uit dan art. 1 van de grondwet van 1848.

In 1887 heeft men vast en zeker uitgesproken dat de „koloniën en bezittingen in andere werelddeelen” deelen zijn van het „Koninkrijk der Nederlanden”.

Thans nog eene enkele toelichting tot de cijfers in het vorig S. W. genoemd.

De heer De Waal berekent het bedrag door Nederland ontvangen van Indië (1831—1877) op minstens 700 miljoen (844 miljoen opbrengst verminderd met de uitgaven die Nederland zich moest getroosten voor zijne bezittingen, zijnde 78^{3/4} miljoen.)³⁾ Mr. van den Berg op 528 miljoen. Het verschil zit vooral hierin dat de heer De Waal de schuld van 140 miljoen niet, de heer v. d. Berg daarentegen wel erkent, niettegenstaande de „klemmende redeneering” des Heeren De Waal:

„Zij (de kolonie) heeft meer geleverd dan aan haar besteed werd. Dat het moederland een roekeloos gebruik van de door haar in zijn schoot gestorte schatten maakte, kon zij niet gebeteren. Voor haar werd de oorlog van 1780 niet gevoerd. En zoo derhalve de Nederlandsche staat in 1798 het in zijn belang achtte de eigendommen en daarom tevens de schulden der O.-I.-Compagnie tot zich te nemen — zoo men daarbij op grond der historie moest erkennen, dat het overgenomen saldo in het niet zonk tegenover de voordeelen, sedert 2 eeuwen door de Compagnie aan den Staat verschaft — met geen schijn van rechtvaardigheid kon hij in 1836 aan Java toevoegen: deze 82 miljoen (en wel zonder aftrek van den „verbazend grooten inventaris”) heb ik van u nog te goed; gij zult er dus de renten van betalen”⁴⁾ Dit is de „klemmende redeneering”.

Nu zou men ter verdediging van den rentepost nog het volgende kunnen aanvoeren: „Nu ja, het ding is zoo niet geheel dan toch grootendeels een fictie, maar het zal Indië toch wel onverschillig zijn onder welken naam de bijdragen werden gevorderd. Werd „de rentepost” geschrapt, welnu dan zou dit bedrag eenvoudig bij het „batig slot” worden opgeteld en Indië moest er toch voor bloeden.”

Een dergelijke redeneering is meer vernomen. Maar direct zou men daar tegenover de vraag kunnen stellen: Wanneer Nederland werkelijk ook als „batig slot” het bedrag van den „rentepost” kon innen, een aparte rentepost gecreëerd, die niet te verdedigen is”?

Hierop is het antwoord reeds gegeven, cynisch openhartig, na al de vernietigende aanvallen.

De heer Rochussen verklaarde n.l. in de 2e Kamer: „schrapt men die f 9,800,000 weg als schuld dan komt die som voor als koloniale bate. Maar is het dan niet bekend, hoe hevig gindsche oppositie op Java gekant is tegen koloniale baten, af te leveren aan het moederland.”⁵⁾

Daar wrong dus de schoen. Men wilde geld hebben, was bang voor de oppositie op Java tegen „koloniale baten” en creëerde dus maar een schuld om onder een anderen naam toch het geld te ontvangen. Is dit soms ook . . . ethisch?

Maar wat was er dan wel ethisch? De praktijk van het cultuurstelsel kan dien naam ook niet dragen. De geheele batig-slot politiek is te hard veroordeeld dan dat er tegen-

²⁾ Zie de dissertatie van Mr. C. Th. van Deventer: „Zijn naar de Grondwet onze Koloniën deelen des Rijks?” Leiden 1879, blz. 74—75.

³⁾ Zie De Waal: „Onze Indische finantiën”, nieuwe reeks aantekeningen, deel II, blz. 51 tot 67.

⁴⁾ Mr. N. P. van den Berg: „Debet of Credit,” blz. 44—45—46 Het bedrag door Mr. Brooshooft genoemd (zie vorig S. W.) berust meen ik op een schrijf- of drukfout.

⁵⁾ Mr. N. P. van den Berg: t. a. p. blz. 39.

woordig nog iemand zou te vinden zijn, die een dergelijke staatkunde zou durven verdedigen.

De ellende is genoeg bekend. Niemand kan het gebrek op Java ontkennen, behalve absoluut oningewijden, en zij die à tout et à travers willen verdedigen. En aan de regeering is en was deze ellende ook bekend (zie slechts de memorie van toelichting der „Cultuurwet“.)

Bracht dus de Nederlandsche staatkunde over Java honger en gebrek, voor Nederland bracht zij schatten op.

Hooren wij maar wederom naar den heer E. de Waal:

„Derhalve heeft Indië geleverd: De geheele som van 236 millioen over 1850—1875 aan schulddelging besteed waardoor het nominaal kapitaal der schuld met 25 % en de rentelast met omstreeks 9 millioen verminderde;

De geheele som van 153 millioen sedert 1860 tot 1875 aan spoorwegen besteed, welk bedrag, indien 't geleend had moeten worden, thans en nog lang wel 6 millioen 's jaars aan rente bovendien zou gekost hebben;

Een aandeel van 115 millioen in de door de ingezetenen van 't moederland verkregen afschaffing of verlaging van belastingen.”⁶⁾

Terecht riep de heer De Waal dan ook uit (1877):

„Mij dunkt, de Nederlandsche wetgever zal slechts rechtvaardig zijn en geenszins grootmoedig, wanneer hij voortaan telkens op deze cijfers let alvorens van Indië weder „bijdragen aan de middelen tot dekking van 's Rijks uitgaven” te verlangen.

De praktijk na de comptabiliteitswet in het volgend artikel.

J.

(Wordt vervolgd.)

⁶⁾ E. de Waal. t. a. p. blz. 69 en 70.

DANKBETUIGING.

Eenigen tijd geleden ontving ik (waarschijnlijk naar aanleiding van mijn artikel „Indië en de jongste verkiezingen” enz.) eene brochure van den heer M. J. Wiessing: „Ons Koloniaal beleid in de naaste toekomst; Wat verwacht Indië van ons Christelijk Ministerie?”, Batavia, F. B. Smits, 1902.

Den geachten toezender betuig ik bij dezen mijnen hartelijken dank.

J.

Nog eens het Nederlandsche Volksleger.

(Vervolg.)

Deze taak is vrij wat moeilijker, daar het Zwitsersche volk geen geheel is en derhalve ook het leger niet. In het algemeen kan ik opmerken, dat de Duitsch-Zwitsers het beste contingent leveren, daarna de Fransch-Zwitsers en ten slotte de Italiaansche Zwitsers. Welke zijn de eischen, die we aan een goed geoefend leger mogen en moeten stellen?

I. De discipline van den troep:

- a. gedurende den marsch,
- b. in het gevecht,
- c. bij de rusten,
- d. in het vuur.

II. Het uithoudingsvermogen.

III. De leiding der officieren en van het kader.

Een der beste gegevens voor beoordeeling zijn de herfstmanoeuvres en hierover kan ik dan ook eenige opinies mededeelen.

Het eerst de manoeuvres van het jaar 1898 van het Oost-Zwitsersche legercorps (zoowat kanton Zürich en oostelijker). Hierover eerst een onzer landgenooten, niet-deskundige. Deze is geheel enthousiast er over en van een heftig tegenstander van het volksleger bekeerd tot een ijverig voorstander. Hij gaf indertijd een brochure uit en haalde ook de opinies van 4 vreemde hoofdofficieren aan (Fransche, Duitsche en Engelsche) welke over het algemeen zeer gunstig luiden, doch waarin niet in bijzonderheden getreden werd.

Dan komen de manoeuvres van het jaar 1899 van, naar ik meen, het Italiaansche, dus slechtste, legercorps.

Hierover slechts de zeer afkeurende kritiek van een Duitsch officier, die echter niet geheel zonder vooroordeel schijnt; tevens heeft hier de weersgesteldheid niet meegewerkt.

Vervolgens de manoeuvres van 1900 van het IIIe Zwitsersche Legercorps, wat toentertijd als het beste bekend stond. Mijn bron is hier het officiële verslag van eenige onzer officieren, welke bij deze manoeuvres gedetacheerd waren. Hunne opinie luidt buitengewoon gunstig en ik zal eene meer gedetailleerde zienswijze laten volgen in verband met de punten, welke ik boven stelde.

I. a. zeer goed, zelfs bij marschen van 30—40 K.M. geen

geschreeuw en rustig optreden van manschappen en meerderen;

b. idem;

c. zeer geregeld; hierbij liet echter de verplegingsdienst wel wat te wenschen over, wat betreft het vinden van de verschillende afdeelingen om deze voedsel en ligging te verstrekken;

d. goed en kalm mikken en goed opvolgen der bevelen;

II. uitstekend. Hiertoe draagt misschien de bepaling bij, dat ieder Zwitser het militaire schoeisel verkrijgen kan voor 10 franc (dit kost aan den Bond 17 franc) en dit steeds mag dragen, hetwelk zelfs zeer aangemoedigd wordt. De voordeelen er van zijn, dat men aan dit schoeisel gewend is en meer zorg aan het uitzoeken van passende schoenen kan besteden. Ook heeft men mij verzekerd, dat het eergevoel bij zoogenaamd uitvallen eene groote rol speelt, wat bij ons niet het geval is;

III. ook hierover groote tevredenheid. Ook de nauwkeurigheid in het overbrengen van bevelen goed, doch soms wel wat te laat.

Ten slotte nog het oordeel over de manoeuvres van dit jaar, hetwelk ik aan Zwitsersche bladen heb ontnomen; hier geldt het ook weer een der beste korpsen van het Zwitsersche leger en wel uit kanton Bern, enz. Het oordeel van de Zwitsers over hun leger is in tegenstelling met het vorige, over het algemeen niet gunstig te noemen en ook met dit jaar was men weinig ingenomen.

I. a. en c.: goed.

b. minder; veel onnoodig heen en weer loopen.

d. vrij slecht. Dat de Zwitsers goede schutters zijn, behoef ik niet te betoogen (zie o. a. weer den uitslag van den internationalen schietwedstrijd in 1905 te Brussel).

Gedurende de manoeuvres schijnt er echter ook, evenals bij ons, veel in het wilde weg geschoten te worden. Tevens worden de bevelen om het vuur te staken, niet gehoord of in den wind geslagen en schijnt de troep dan aan meerdere of mindere losbandigheid te lijden.

II. groot.

III. Ook deze laat veel te wenschen over. Herhaaldelijk werden verkeerde bevelen gegeven of werden deze verkeerd uitgevoerd.

Mijn eigen ondervinding strekt zich slechts uit over het zien van eenige bataljons in Zürich en Winterthur gedurende den marsch en de rust. De discipline gedurende de rust was uitstekend. Gedurende den marsch liet deze echter zeer veel te wenschen over. Hoewel muziek en een overgroot aantal tamboers aan het hoofd, werd er zeer slecht in den pas geloopt. Verder overal handjes geven, wuiven, roepen; in één woord: een bende. De officieren lieten dit kalm toe. Daarentegen was de toon van commando bij officieren goed en werden alle stilstaande bewegingen met Duitschen „Schneid” uitgevoerd. De leiding van de commandanten der bataljons was onvoldoende.

Resumeerend kom ik dus tot de conclusie:

1. dat de algemeene belangstelling in ons leger zeer, zeer veel grooter moet worden;
2. dat we met een volksleger als in Zwitserland eene macht hebben, welke b. v. tegenover het Duitsche leger in geen ongunstige verhouding staat en waarmede iedere staat rekening zal moeten houden;
3. dat we door eene logische kazerneering eene zoo snel mogelijke mobilisatie moeten verkrijgen om het vorige punt meer waarde te geven;
4. dat we door de eischen nog wat hooger te stellen als in Zwitserland het geval is, tot eene voldoende geoefendheid kunnen komen om ook in dit opzicht niet bij andere mogendheden ten achter te staan;
5. dat we goede officieren kunnen hebben, daar in vele gevallen de geschiktheid meer zal tot stand brengen dan de sleur.
6. dat de kosten geen groot bezwaar kunnen zijn en in de eerste plaats hieraan door eene militaire belasting tegemoet kan gekomen worden.

Derhalve kan ik de eerste vraag van den heer Trip bevestigend beantwoorden met bijvoeging van de woorden: „voor ons land” en weglating van: „even goed of”, waardoor deze vraag dus luiden zou: „Is een volksleger voor ons land misschien beter dan een staand leger?”

Hoe moeten we nu tot zoo'n volksleger komen? is de tweede vraag en deze dringt zich vanzelf bij ons op. De heer Trip wilde er toe geraken door middel van weerbaarheids-vereeningingen;

(Zie vervolg Tweede Blad.)

TWEEDE BLAD

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD
van 16 NOVEMBER 1905. No. 7.

deze zouden echter veel moeten verschillen van de tegenwoordige. Ik ben hier tegen, meen eerder, dat we er mede eindigen zullen en dan met een verplicht lidmaatschap voor allen, welke eenen bepaalden leeftijd bereikt hebben; misschien ontstaan ze nooit en zullen er verplichte cursussen ingesteld worden. Maar met het einde behoeven we ons voorloopig niet te bemoeien. De vraag is nu: hoe te beginnen.

Het eenige middel is: belangstelling kweeken, want deze bestaat tot nu toe slechts zeer weinig. Kan het dan anders, of de hooge militaire leiders doen wat hun goedgevoelen, zonder met de eischen van het volk veel rekening te houden. Slechts zelden toch worden zij even opgeschrikt door eene stem uit het publiek; en dan is dit meestal nog over een alleen staand feit (op zichzelf zonder groote beteekenis) wat dan gemakkelijk wegens de onwetendheid van de groote massa goedgepraat en in den doofpot gedaan wordt. Het zit hem echter ook niet in een enkelen te langen marsch, soms minderwaardig voedsel, zelfs niet in het sterven van een enkelen miliciens door schuld van militaire zijde. Neen, er is iets anders, waartegen geëgerd moet worden, maar waarvoor we ons ook in de kwestie in moeten werken. We zijn toch wel allen overtuigd, dat we met ons leger op het oogenblik absoluut machteloos staan tegenover eene vreemde mogendheid.

Zelfs is onze geheele verdediging er op ingericht; zij concentreert zich tot de stelling Amsterdam (misschien in heel gunstige gevallen ook nog even de Hollandsche waterlinie).

We hebben in geen geval genoeg vertrouwen in ons leger. Gedeeltelijk komt dit daardoor, dat het leger zich steeds als een afzonderlijk lichaam in onzen staat heeft weten staande te houden. De schuld hiervoor ligt niet in het leger, want waar het volk zich er niet mede bemoeit, daar zet natuurlijk het legerbestuur zijne poorten ook niet open; het is toch ook altijd gemakkelijker op zichzelf te werken dan er nog anderen bij te slepen.

Belangstelling moet er komen, doch hoe? Het gemakkelijkste zou wel zijn, dat het legerbestuur zulke kwellende bepalingen in het leven riep, dat een ieder zich er aan stooten zou. Doch dit zal niet licht geschieden. Een oogenblikkelijk gevaar zou allicht eenen invloed ten goede kunnen hebben, doch dit is toch allerminst te hopen. Het eenige middel is mijns inziens, er steeds weer op te wijzen, wat we zouden kunnen bereiken en er tevens opmerkzaam op te maken, welke fouten en betrekkelijke onrechtvaardigheden ons militaire stelsel aankleven. Daar de regeering en ook het legerbestuur toch al den goeden kant uit willen, moeten we dit steunen, doch tevens onszelf op de hoogte brengen, opdat ook wij zullen kunnen beoordeelen, hoe we het leger kunnen inrichten.

Delft.

F. R. BÖHLINGK.

Over „Aanteekeningen over Kritiek” en „Eereschuld”.

Aan den Heer J.

Louter uit zucht tot tegenspraak, wil ik eens met je spreken over je stukje: Aldus alweer één van die gevallen door jou niet opgesomd.

Iemand, die kritiek geeft moet op de hoogte zijn van het behandelde onderwerp. M. i. is dus kritiek te verdeelen in:

1. Kritiek, die het meer wetenschappelijke behandelt.
2. Kritiek van dat gedeelte, wat zich niet alleen tot het wetenschappelijke . . . maar . . . ja hoe zal ik het zeggen, tot het meer poëtische beperkt.

In het zelfde S.-W. (van 9 Nov. '05) komt b.v. voor een verhandeling over „Eereschuld”. Over dat stuk zou naarstig opzoekend heel makkelijk kritiek geschreven kunnen worden b.v.:

1. Over het louter wetenschappelijk deel.
2. Over de stijl, de zaak. Men zou dus den schrijver kunnen vragen: Wat is het doel dat ge met uw stuk beoogt? Was het louter scheppingsdrang? Of was het meer didactisch, had de schrijver meer de bedoeling veel te vertellen van „die landen van overzee”? Of was het meer een kreet voor rechtvaardigheid, zich uitende in: „zoo wordt met het recht van Indië

gesold!”? Of is 't het stokpaardje van dien J.? A het socialisme. Het Program. Art. 56 R. R. Voora dat laatste is werkelijk leuk.

Een kleine beschrijving, want ik praat toch zoo maar wat. Dat artikel 56 handelt over de cultures. Cultuurdiensten zijn al lang — in hoofdzaak — afgeschaft. Er is dus al veel van art. 56 vervallen. Waar bovendien cultuurdiensten bestaan (koffie) zijn ze een zegen voor de bevolking.

En nu over die cultuurdiensten zelve. Nederland heeft heel wat medailles uitgereikt na den strijd tegen België. Van Speijk is een nationale held geworden.

Vol geestdrift trok het Hollandsche leger België binnen, de Citadel werd veroverd enz., enz.

Enfin het kostte ons schatten, die goed gemaakt moesten worden. De Javaan heeft heel wat opgebracht. Is gekneveld. Goed. Maar moet ons verweten worden, wat onze voorouders deden? En wordt tegenwoordig die Eereschuld niet aardig gedelgd? 14 millioen tekort de laatste begrooting. Ja, die gaat eerst bij rentelooze leening maar wordt later toch kwijt gescholden. En hoe kan Nederland opeens groote cadeaux doen, waar zelf de Minister van Financiën zoo'n werk heeft toe te komen?

„De Indigo-cultuur putte de grond uit”.

Dat is maar half waar, bovendien vond Van den Bosch die cultuur tot zekere mate ontwikkeld. Trachtte haar dus grootere vlucht te geven. Is dat te laken? Had hij geboft, beware! wat hadden ze dan een goeds van Van den Bosch te zeggen.

De rest van art. 56 maakt tegenwoordig deel uit van de suiker op Java.

De wettelijke voorschriften waarop ambtenaren B. B. te letten hebben geven rechten aan suiker plantende Javanen. Is dat goed, waar ze zooveel verdedigt? Want op de suikerplantages werken circa 20 X meer arbeiders alleen aan suikerplanten, als er arbeiders in alle mogelijke vakken in heel Nederland zijn.

De verdediging dat Java 6 X zoo groot is, gaat niet op omdat $\frac{1}{6}$ van het gebied lang en lang niet met suiker beplant is.

En tot slot: Jaarlijks wordt opgave gedaan van maatregelen omtrent de suiker genomen. Zoodat elk kamerlid recht van meespreken heeft.

Koffie werd op geheel ongeschikte plaatsen aangelegd, n.b. als de koffie maar in de schaduw staat, groeit ze overal. Enfin enz., enz.

Maar om op mijn punt van uitgang te komen; onder welke rubriek schik je bovengeschreven ontwerp-stukje tegen dien Mijnheer J.

Niet onder a (P 47) want ik zou wel degelijk mijn verstand meer moeten laten werken dan mijn gevoel. Haast alleen mijn verstand.

Niet onder b, want er is geen sprake van finantieel belang noch van clubgeest.

Niet onder c, want de redenen waarom ik schrijf zijn niet:

1. Clubgeest;
2. Persoonlijke naijver;
3. Een van dat tal van eigenschappen van een hoogstaand mensch enz;

bovendien zeker niet onder c, omdat ik wel voel dat die J. boven me staat. Want van al die bronnen, die hij opnoemt ken ik slecht, heel slecht: de ware. Ik zocht op de Bibliotheek eens iets er in op.

Dus zou dan eigenlijk mijn kritiek thuis behooren onder particuliere correspondentie? Neen toch, want door openbaarheid zou ik willen trachten fouten die in mijn gedachtengang konden zijn, te verbeteren, of ben ik een verwaande schoolmeester?

Enfin ik leuter maar wat, doch kan me begrijpen dat litteraire klassificatie moeilijk is (Pag. 48.)

Met de rest ben ik het eens.

Amsterdam.

C. O. I. A.

Weerwoord.

M. K. en V. M. hebben mijn stuk verkeerd begrepen. Allermint was de bedoeling, mij op te werpen als discipel, of Bolland te verdedigen, of iets te bewijzen. Zoolang zij zekere zinnen niet anders begrijpen dan als slechts woordenspel, zoolang kan ik hun het tegendeel niet bewijzen. Wel heb ik getracht mijne van de hunne afwijkende meening toe te lichten. Is het erg ondeugend, uit den toon van

hun antwoord te vermoeden, dat zij een beetje tureluursch geworden waren?

In mijn naschrift stond dit: Wanneer ik zeg: wat gelijk is, is niet gelijk, werpt gij mij tegen: ho wat, in het tweede lid beteekent „gelijk” volkomen gelijk, en in het eerste lid niet. Dit laatste zouden wij liever, om woordenspel te vermijden, willen vervangen door „overeenkomstig”. Neen, zeg ik nu, wij gaan het eerste vervangen door het echte, zuivere, volkomen gelijk, en zullen zien wat er dan van wordt. En zoolang gij mij toegeeft, dat er dan nog van tweeheid sprake blijft, moet gij mij ook de niet-gelijkheid blijven toegeven.

Conclusie: het zinnetje is zeer wel mogelijk zonder woordenspel, in beide leden is dezelfde beteekenis aan het woord gegeven. Geen woordenspel.

Dit schijnt echter niet samen te rijmen met een ander gedeelte van mijn artikel, waar ik toegaf, dat in „wat hetzelfde is, is niet hetzelfde”, de beteekenissen verschillen. Deze inconsequentie, aan de aandacht van M. K. en V. M. ontsnapt, vraagt om opheldering en is ook slechts schijnbaar. Want hoewel het één zijn van twee niet precies hetzelfde is als het één zijn van twee, blijft toch zoowel het één zijn van twee een één zijn van twee als een één zijn van twee een één zijn van twee. Het is een verschil van nadruk. Noch het een, noch het andere is op zichzelf de beteekenis van „hetzelfde zijn”, maar beide; zoowel het een als het andere. In het eerste lid stellen we voorop, dat de twee dingen één zijn, in het tweede geven we toe, dat de twee dingen niet één zijn, als de beteekenis van „hetzelfde zijn” vooropstellend, het één zijn van twee dingen. De beteekenis van „hetzelfde zijn”: één zijn van twee, moet juist door zijn tweeledigheid vervallen in een, waarin de nadruk wordt gelegd op „één”, en een met den nadruk op „twee”.

Omtrent mijn denkvermogen, twee in één te denken, trekken M. K. en V. M. allerlei conclusies. Ik heb daarover niets gezegd, als niet ter zake doende. En in deze kan de wiskunde, vooral de wiskunde van cirkel en raaklijn, die een cirkel beschouwt als veelhoek, niets bewijzen. Zij redt zich maar uit de moeilijkheid door 't verwaarloozen van een fout.

Anker wil de dingen uit elkaar houden. Hij wil onderscheiden, de denkbaarheid op zichzelf, en hare toepassingen in ruimte of tijd. Wanneer hij dan ook wil hebben dat er in zuivere afgetrokkenheid zal gesproken worden van twee denkbaarheden, dan kan hij overal, waar ik sprak van twee „dingen”, denken twee denkbaarheden. En dan wordt het „gelijk” of „hetzelfde” zijn niet zoozeer een „samenvallen” als wel een „één zijn”. Zoodra we echter aan 2 bepaalde denkbaarheden als voorbeeld denken, kunnen we ruimte en tijd niet er buiten laten. Een voorbeeld is dan ook meer een rustpunt voor de gedachten dan een houvast om aan te blijven hangen.

Delft.

A. D.

Schets.

Langzaam wandelde ik weer terug.

Een vredige stemming was in mijn ziel weergekeerd, de zee had me goed gedaan. Die wijde, kalme vlakte, waar het maanlicht overheen gleed, zoo zacht als een weeke hand over snaren, had meer moed gegeven, en de hoop, dat we ons werken toch wel eenmaal bekroond zouden zien met het heerlijke resultaat, dat we er van verwachtten. De twijfel trok langzamerhand weg uit mijn gemoed, zooals een nevel optrekt van de velden, die hij als met een koud, grijs kleed overdekte. Ik zag weer het schoone van dit leven, en wist het weer bereikbaar.

En ik volgde den Ouden Scheveningschen weg, mijmerende als in een droomnacht, in een heerlijke omgeving, die zoo volkomen in harmonie was met de stemming, die zich van me had meester gemaakt. De bladerlooze takken lieten de bleeke manestrallen door, die zulk een sereen licht wierpen op wat ik rondom mij zag, dat ik huiverde van intens genot, als had een zachte geliefde hand mijn voorhoofd gestreeld. De naakte, stoere stammen stonden daar als profeten, als verkondigers van een nieuw evangelie, van een tijd, die komen zou, en waarin we het beste deel van ons wezen zouden kunnen uitleven. En de brandende pijn van straks, toen ik aan zee stond met een gevoel, als was mijn eenzame ziel verloren in die wereld van niet begripende wezens en dingen, die ik dagelijks om mij zag, had genezing

gevonden en plaats gemaakt voor het besef, dat éézelfde leven woont in mij en wat mij omringt, een leven, dat mijn eigen ziel in zich opneemt en beschermend omvat.

Zoo was het goed. Met welk een zalig genot liep ik te mijmeren. Ik gevoelde me zoo veilig; het was een oogenblik, zooals we ze slechts spaarzaam genieten, maar waarvoor we alles zouden willen geven. Ik dacht aan mijn meisje. Dit was een oogenblik om te beleven met háár. Ze kende me zoo door en door, ze zou me hebben begrepen, en in zwijgend verstaan zouden we langzaam zijn voortgeschreden. Ze was ver weg; maar ik voelde haar bij me; een verwante ziel was gevluht in die boomen, dat mos, die manestrallen, waaraan zich mijne emoties rankten en waarlangs mijne visioenen omhoog klommen naar eindeloze verten, waar de liefde troont. Elkaar liefhebben, samen het leven door, strijden tegen wat laag en gemeen was, en een stevig tehuis stichten voor de algemeene menschenmin, die nu als een lichte wolk langs den hemel wordt voortgejaagd, maar eens zou wonen onder de menschen, als iets heel simpels, dat van zelf spreekt.

Het scheen me zoo bereikbaar en was zoo goddelijk schoon.....

Plotseling werd ik uit mijne droomerijen opgeschrikt door een stem, die me weer aan de koude, nuchtere werkelijkheid herinnerde:

„Goeienavond, meneer.”

Het viel op me neer als een zware last, die me dreigde te verpletteren. Ik had begrepen: het was eene vrouwestem. Weg mijn visioenen, die algemeene menschenliefde, die dwaasheid is onder menschen, die haar niet kennen.

„Goeienavond”, antwoordde ik toonloos.

Ze kwam naast me loopen. Een oogenblik sprak geen van ons. Toen zacht-vleiend:

„Toe, meneer!”

„Wat wil je?” vroeg ik norsch, zeer wel begrijpend, wat ze bedoelde.

Weer zweeg ze een oogenblik. Blijkbaar kostte het haar moeite, in woorden te zeggen, wat ze van me verlangde. Ze was een soort van half-geheime verstandhouding met mannen gewoon.

„Dat u meegaat”, klonk het zacht, met geforceerde brutaliteit.

„Dank je!” Een groote bitterheid maakte zich van me meester. Wie of wat gaf die vrouw het recht, van den eersten man den besten te verwachten, dat hij dit verzoek zou inwilligen? Maar 't was waar, de schuld lag bij die cynische ploerten, die haar tot slachtoffer hadden gemaakt.

„Waarom niet?” lispelde ze weer met een verlegen lachje.

„Omdat ik aan die dingen niet doe”.

„Vindt u het dan zoo gemeen?” De vraag klonk schuchter, half-nieuwsgierig. Ik begon sympathie te gevoelen voor die bordeel-meid.

„Ja”.

Weer zei ze een oogenblik niets. Toen, als wilde ze alles weten, fluisterend en op den toon van iemand, wie de algemeene verachting zwaar drukt:

„Wat denkt u dan wel van ons?”

„Ik heb medelijden met jelui.”

„O, u hoeft met mij geen medelijden te hebben,” klonk het, met eene opflikkering van fierheid, maar vooral stille wanhoop in de stem.

Ik keek haar aan. Een frisch kopje met donker haar en een paar zachte, vertrouwende oogen. Die oogen zeiden genoeg; ze misten het brutale, dat een verblijf in bordeelen gewoonlijk aan vrouwen geeft.

„Bevalt zoo'n leven je nu?” vroeg ik zacht, met een gevoel, iets voor haar heel pijnlijks aan te roeren.

Ze antwoordde niet terstond.

„Och, vraag u dat liever niet! Daar spreek ik liever niet over!”

„Waarom niet?” vroeg ik wreed-hard.

„Daar is toch niets aan te doen.” Weer die doffe wanhoop, die ik zoo duidelijk in haar woorden hoorde.

„Kom, kom!”

„Nee, meneer, werkelijk niet!” En toen, vertrouwend, en op een toon, als verwachtte ze, dat ik haar nu volkomen zou begrijpen: „Ik heb een kind!”

Ik begreep niet. Het onderhoud begon me te pijnlijk te worden, en ik zweeg.

„Ik zou het niet graag meer willen missen! 't Is nou vijf maanden. 'n Snoes!” zei ze, in een plotselinge uitbarsting van geluk.

Haar gezicht straalde. Wonderlijke tegenstelling, die moederliefde en dat leven als bordeelmeid.

„Maar zou er nu werkelijk niets aan je leven te doen zijn?” vroeg ik weer, haar wreed uit die stemming rukkende, en met schijnbare veronachtzaming van haar moedergeluk, dat ik toch zoo heerlijk mooi vond.

Als met een doffen smak viel ze weer terug in haar vorige moedeloosheid.

„Och God, nee, wie daar eenmaal in is, komt er nooit meer uit. En ik zou het niet kunnen. Er is eens een heer geweest, die wou me er uit halen. Hij wou met me samen gaan wonen. Maar zijn moeder hield het tegen.”

„Is het kind van hem?”

„Ja. Hij hield echt veel van me!” Haar gezicht klaarde weer op bij de herinnering aan die liefde. En ze dacht weer aan haar kind. „Ik heb het bij me gehad, maar madam wou het niet langer in huis houden. 't Is nou bij een vrouw en ik moet er elke week vijf gulden voor betalen.”

Nu begreep ik haar. Dus om haar kind te kunnen grootbrengen, leidde deze moeder haar leven van bordeelmeid! Groote God, was dit dan de werkelijkheid van mijne idiote dromen van straks? Een maatschappij, die met haar vervloekte schijnmoraal eene vrouw, eene moeder noopt, zich met afschuw van zichzelf te prostitueren, omdat ze moeder is, omdat ze het hoogste heeft bereikt, dat voor eene vrouw te bereiken valt! Hoe was 't in godsnaam mogelijk? Was dat dan alles, wat er overbleef, was dit realiteit?

Ik kreeg een gevoel, als werd mijn keel dichtgeschroefd. Zwijgend wandelden we naast elkaar voort, spreken kon ik niet; bij het eerste woord zou ik in snikken zijn uitgebarsten.

Langzamerhand vervulde een ontombare woede mijn gemoed. Deze vrouw moest geholpen worden, dat stond vast. Maar dan zou ik het mijne doen, om haar en haar lotgenooten te wreken op die cynische ploerten, die haar zoo laag traptten, dat aan opstaan niet meer te denken viel. Ik zou hulp gaan inroepen, me aansluiten bij anderen, die er zoo over dachten als ik, en als wig zouden we ons legertje drijven in dat van onze vijanden, om te verpletteren, wie we op onze weg ontmoetten.

Maar, ach neen! Dwaas geïdealiseer! Die meid had gelijk: er was niets aan te doen. Zoolang onze maatschappelijke moraal zal blijven die van de „fatsoenlijke” menschen, zoolang is er voor die wezens geen uitkomst te verwachten. Een enkele is op te richten, voor de groote massa is geene verbetering mogelijk. Maar deze vrouw wilde ik helpen.

Ik stak haar mijn hand toe.

„Ik zal zien, wat ik voor je doen kan.”

Haar oogen schoten vol tranen. Met beide handen greep ze de mijne.

„U bent zoo zoo”

„Nou?”

„Zoo heel anders als de andere mannen!

„Stel je gerust, kindje, ik ken er genoeg, die mee willen doen.”

„Zou?” Een oogenblik klaarde haar gezicht weer op als zag ze een heerlijk verschiep. Maar toen kwam de oude wanhoop weer terug:

„Er is toch niks aan te doen!”

„Ik zal 't probeeren!”

Zoo scheidden we.

In mijne pogingen voor haar wil ik zien, wat er in onze maatschappij in die richting nog te bereiken valt.

S. T.

Liedje van Herinnering.

Bij Hollands duinen ligt een dorp,
dorpjen in 't groen verscholen.
Wat gaat mijn lieve denken daar
zoo heel graag ommedolen.

't Hoort er de stemmen van weleer
nog overal weerklinken;
Mochten je grage ooren maar,
al die geluiden drinken.

Mochten je turende oogen maar
't lief oud huis ontwaren,
Waar j' in blanke vreugde sleet
zoo veel blije jaren.

Herinnering en Toekomst.

Zoo wonder klonk uw stem, zoo zacht,
Zoo is het als na lente-nacht
een uchtendwindje kussend ruischt
langs 't groene waas van 't jonge loover

Maar voller wordt die klank — nu bruischt
een zee-geluid mijn rijk hoofd over.

'k Weet voortaan van geen gewezen
ook van geen klagen,
't zilyren verleden schemert heen,
Rood-goud zal toekomst dagen.

Amsterdam.

W. v. D. VELDE.

CORRESPONDENTIE.

Aan den Heer J. J. T., Secr. D. S. B. — Door een nog onopgehelderd verzuim kwam de copie niet ter zetterij. In ieder geval zullen wij de volgende week het stuk plaatsn.

Aan PH. S. — Wegens plaatsgebrek blijven liggen tot volgend No.

Aan A. C. J., te A. — Wegens groot plaatsgebrek blijven liggen tot volgend No.

Aan C. — Uw stuk „Kristallisatie” moest wegens plaatsgebrek blijven liggen tot de volgende week.

DELFTSCHE RED.

JACK. — Wanneer wij vóór de volgende redactie-vergadering geen opgave ontvangen van Uw naam en adres, wordt Uwe bijdrage „Vertroosting” ter prullenmand verwezen; anders schrijven wij U.

C. O. I. A. — Op onze vergadering waren geen Indische specialiteiten; voor de juistheid Uwer opgaven zijt gij dus verantwoordelijk.

J. T. v. H. — Uw verzen blijven liggen tot een volgend nummer.

AMSTERDAMSCHERED.

AGENDA.

DELFT.

Zaterdag 18 Nov. Stads Doelen. Rotterd. Tooneelgezelschap, 3e abonnements-voorstelling: „Een Kritieke Dag”, voorafgegaan door „Asschepoes”; 8 uur.

DEN HAAG.

Vrijdag 17 November. Dierentuin. Italiaansche Opera: „La Boheme”; 8 uur.

Ned. Tooneel: „De massière”; 8 uur.

Zaterdag 18 Nov. Fransche Opera: „Les Huguenots”; 8 u.
Dierentuin. Laatste voorstelling van Isadora Duncan; 8 uur.

ROTTERDAM.

Vrijdag 17 Nov. Tivoli-Schouwburg. Compagnie Italienne: „L'histoire d'un Pierrot”; 8 uur.

ADVERTENTIEN.

EGLISE WALLONNE.

Service tous les dimanches à 10 heures et demie.

S. BRUIGOM,
Bloemenmagazijn en -kweekerij
HOUTTUINEN.

Telefoon interc. N°. 6.

Bouquetten, Kranzen, Versieringen enz.
Speciaal ingericht tot verzending.

S. LINDEMAN,
Hugo de Grootstraat 71.
Repetitor in WISKUNDE en
vakken Prof. RAVENEK.

AANGEBOODEN:
een degelijke Eettafel,
voor zes Heeren. Adres OUDE DELFT 138.

AANGEBOODEN:
een Koffietafel en een Eettafel,
voor 4 à 5 personen. OUDE DELFT 84.

GELEGENHEID voor Koffie- en Eettafel
34. KOORNMARKT 34.
Uitzending van Diners.

Tegen 1 December a. s. te huur aangeboden:
een groote Zit- en een Slaapkamer,
beide aan de straat gelegen. (Uitsluitend zonder Pension).
Adres VERVERSDIJK 16, over de Choorstraat.

TE KOOP:
een Motorrijwiel, Peugeot 1905,
verende voorvork en magn. ontsteking.
Te bevragen OUDE DELFT 2.

AANBEVELING tot het
verhuren van Piano's en Orgels.
F. J. RAAR, Nieuwstraat 6.

TEEKENSCHRAGEN.
De ondergeteekende beveelt zich beleefd aan voor
het maken van **TEEKENSCHRAGEN**, solied
en sterk voor f 2,50, voor H.H. Studenten.
Adres J. M. F. IJSSELING, Timmerman,
Breedstraat 32, Werkplaats: Gasthuissteeg 7.

Passage-Bureau
J. DE KUYSER & ZONEN,
Oude Delft 229 en 231.

Stv. Mij „Rotterdamsche Lloyd”,
via Rotterdam-Marseille.
Stv. Mij „Nederland”,
via Amsterdam-Genua.

Alle informatiën zoowel voor passagiers als voor ver-
zending van goederen kosteloos verkrijgbaar.

Te huur aangeboden:
een zeer mooi gemeubil.
Zit- en Slaapkamer,
op zeer netten stand. Brieven franco onder No. 4044S.-W.,
aan het Bureau van dit Blad.

Billart-Concours
- aangevangen 14 Nov. 1905 -
in het Café-Restaurant „BAVARIA”,
voorheen „DE PHOENIX”.

VIER PRIJZEN.
1e Prijs: Kunstvoorwerp naar keuze
ter waarde van f 40,-
2e „ „ „ „ „ 20,-
3e „ „ „ „ „ 10,-
4e „ „ „ „ „ 5,-
Aanbevelend, **L. PENNING.**

„MAISON HAAS”,
Koornmarkt 34.

Uitzending v. dagelijksche diners à 80 ct.,
zijnde: Soep, Vleesch, Groenten, Aardappels
en Fruit of Pudding.
Bij abonnement van 10 bons, geldig 15 dagen, à 75 cent.
Bij abonnement van 20 bons, geldig 30 dagen, à 70 cent.
Eettafels disponibel. Zelfde conditiën.

STEEDS VERKRIJGBAAR:
PILSENERBIER op Champagne
flesschen met kurksluiting
à 18 cents per flesch.
OLD SCOTCH WHISKY.
Aanbevelend,
H. NIJHOFF, Oude Delft 192.

Boekhandel J. WALTMAN Jr.,
Binnenwatersloot.

VOORHANDEN:
Petite Larousse illustré
Nouveau dictionnaire publié, sous la direction de
Claude Augé.
5800 Gravures.
130 Tableaux.
120 Cartes.
1664 bladzijden. Gebonden f 2,75.

LAATSTE WEEK!
A. s. Maandag trekking der 3 pCt. NEDERL. EFFECTEN
PREMIELEENING (7e verloting).

HOOFDPRIJS f100.000.- in contanten. Totaal bedrag aan prijzen vele Duizenden
Guldens meer dan in de Ned. Staatsloterij, niettegenstaande de inleg hetzelfde bedraagt.

$\frac{1}{4}$ Aandeel f 17,50. $\frac{1}{10}$ Aandeel f 7,-. $\frac{1}{20}$ Aandeel f 3,50.

Verkrijgbaar bij **VAN DUIJSEN & Co.,** Hoofdkantoor Toussaintkade: 18—19, Den Haag.
Bijkantoor: Huygenspark 1b, bij de Wagenbrug.

Te Delft bij den Heer **D. E. LEUPEN, Markt 73, Hoofdcollecteur.**